Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Iñaxio Mendiluze Elizondo Fondako Iñaxito

Andoain, Gipuzkoa (1937)

Aurkibidea

Biografia

Andoaingo Zumea kalean jaio zen. Sei anai-arreba ziren, bera bosgarrena. Ama Andoaingo Elizondo tabernakoa zuen, eta aita Andoaingo Algodoneran aritzen zen lanean. Fonda bat zuten eta "fondako Iñaxito" bezala ezagutu izan dute herritar askok Iñaxio. Txikitan beti erdaraz hitz egitera ohitu ziren, zaharrak euskaldunak zirela jakin bazekiten arren. Laborden ikasten sartu zen eta bertan gelditu zen lanean ere, bulegoan eta administrazioan.

Zintak

AND-008

- **Proiektua**: Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Ansa, Ainhoa
- **Data**: 2010-03-08
- **Iraupena**: 55 min
- **Euskarria**: Bideo digitala
- **Kodifikatzailea**: Etxeberria, Eider

Pasarteak

1. Elizondo tabernatik Fonda Mendiluzera

- **Erref**: AND-008/003
- **Iraupena**: 0:02:35. **Hasi**: 00:04:18. **Bukatu**: 00:06:53
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Aisia » Taberna giroa » Tabernak eta jatetxeak

Laburpena:
Ama Elizondo tabernakoa zuen, eta Zumean beste taberna bat ireki zuten: "Fonda Mendiluze". Ostatu hura nolakoa zen azaltzen du. Kalean bizi arren, txerriak zeuzkaten etxean.

Transkripzioa
- Ordun, zu Elizondo tabernan hazi zea.
- Elizondo taberna… Ama zan Elizondo tabernakua. Eta jarri gendun taberna behian, Zumean, beste taberna […] zun amak.
- A! Beste taberna…

- Bai. `Casa Mendiluze´ izena zun tabernak. [Bueno],“Fonda”. Izena… “Casa”… “Fondakua”. Ni… askotan hemen esaten dite ,“Iñaxito de la Fonda” oaindikan.
- Hara!
- Gutxik, e! Zaharrak. Zaharrak eta hola “Iñaxito de la Fonda”. Zeatikan “Fonda”, “Fonda” izena zakan.
- Ta nolakua zan fonda hua?
- Ba, etxe bat, hiru pisoko etxe bat, ta behian zeon sukalde haundi bat eta taberna eta komedore bat, ta aurreneko pisun ta bigarren pisun bizi giñan. Bueno, bigarren pisun habitazio bakarra. Ta apopillua izaten gendun. Bai. Hemen, gerra pasa ta gero, seittun, fabrika inportante bat etorri zan honea: “Placencia de las armas”. Hemen, Andoaiñen. Hoi etorri zan Plazentzitikan. Eta hoi montatzeko ekarri zuen jende gaztia, mekanikuak eta, Plazentzitik. Etorri… Haintzako zan lekuba hemen ta haikin. Nere etxian urte asko egon zian apopilo bezela plazentziarrak. Bai. Ta beakin arrantzaa-ta juten giñan, Leizaranea ta. Bai. Oso lagunak giñan.
- Ordun, beaiek han lanian ibili, ta geo etxian, etxeko bizimodua zuekin itten zuen.
- Bai. Ta etxe horrek zakan patiyua atzian. Atzian gendun oilluak, zakurrak, txerrik eta… Txerri-hiltzeko´re lagundu iten zan. Juten zian beranduo lanea, baiño txerri-hiltzeko´re lagundu.
- Hara! Oseake, baserritarra ez zea, baiño txerrik, oilluak eta hola.
- Bai, bai, bai, bai.
- Kalian.
- Bai. Txerrik garbitzen-ta egoten giñan mangerakin ta. Mangera sartzen gendun […] ta guk… Bañadorea jarri ta amak esaten zun: “[…] garbi zazu” ta “bai, bai”. Garbitzen gendun ikuillua ta hola ta gero txerriyan atzetikan ibiltzen giñan. Ta txerri gaiñian ibiltzen ta hola. Lau-bost arbola gendun: intxor bat, intxorra… intxor bat, eta gero lau… beste lau arbol… palmera… Palmerak dia? Nola dia? “De sombra”. “Plátanos de sombra”. Lau ta beste intxorra. Ta hantxe ibiltzen giñan. Ta oillo asko. Oillua ta… Ta zakurra ta katuk eta… denetik.
- Librian izaten zenittuen oilluak?
- Bai, libian, bai, librian. Patiyuan, bai. Patiyua zan ba… zenbat izango zun? Etxe guziya zakan hamabi o hamalau metro, ba, hamabost metro ta hogei metroko patiyo bat. Hogei metro, hogeta bat metro o hola.

2. Errekan bainatzen eta amuarrainak harrapatzen

- **Erref**: AND-008/004
- **Iraupena**: 0:02:11. **Hasi**: 00:06:53. **Bukatu**: 00:09:04
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Mendia eta hondartza » Errekako arrantza eta ehiza
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Bainuak, errekak eta uretako jolasak

Laburpena:
Umetan, bizimodua kalean egiten zuten. Udan errekara joaten ziren igeri egitera. Etxera bueltatzen zirenean, gose handia ekartzen zuten. Amuarrainak harrapatzen ere aritzen ziren errekan, eta behin isuna jarri zioten horregatik. Esku-arrantzan aritzen ziren.

3. Tourra irratian eta futbola errepidean

- **Erref**: AND-008/005
- **Iraupena**: 0:03:44. **Hasi**: 00:09:04. **Bukatu**: 00:12:48
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Garraioak » Autoak
- Aisia » Kirola » Futbola
- Aisia » Kirola » Txirrindularitza

Laburpena:
14-15 urterekin, irratiaren ondoan ematen zuten arratsalde guztia Frantziako Tourra entzuten. Futbolean, igerian eta sokasaltoan aritzen ziren umetan. Bizikletarik ez zutenez, alokatu egiten zituzten. Errepide nazionalean jokatzen zuten futbolean. Gizon batek garai hartan aurreikusi zuen egunen batean auto ugari ibiliko zirela errepidean. Baloiak beraiek sortzen zituzten eta nolakoak izaten ziren azaltzen du.

4. Poliomielitis pasa zuen umetan

- **Erref**: AND-008/007
- **Iraupena**: 0:03:00. **Hasi**: 00:14:24. **Bukatu**: 00:17:24
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Gaixotasunak
- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Medikuak eta sasimedikuak
- Aisia » Mendia eta hondartza » Mendizaletasuna

Laburpena:
3-4 urte zituela, poliomielitis izan zuen; horregatik, kirolak egiteko zailtasunak izan ditu. Baina, hala ere, oso mendizalea izan da beti. Medikuek garai hartan ez zekiten nola tratatu poliomielitisa; medikuak zer tratamendu ematen zion azaltzen du. Hankan zauriak egitean, tipulak jartzen zituen.

5. Medikuen zerbitzua denboran zehar

- **Erref**: AND-008/008
- **Iraupena**: 0:02:53. **Hasi**: 00:17:24. **Bukatu**: 00:20:17
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Medikuak eta sasimedikuak
- Ekonomia eta industria » Lan-baldintzak

Laburpena:
Antzina, medikuak zaldiz joaten ziren etxez etxe. Duela 50 urte inguru, medikuek etxean izaten zuten kontsulta. Iñaxio lanean hasi zenerako, bazegoen gizarte-segurantza.

6. Labordeko eskolan ikasi zuen

- **Erref**: AND-008/012
- **Iraupena**: 0:02:27. **Hasi**: 00:24:47. **Bukatu**: 00:27:14

- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Goi mailako ikasketak
- Ekonomia eta industria » Lantegiak

Laburpena:
La Salletik ateratakoan, Laborden hasi zen lanean. Jornala baxua izaten zen orduan, baina eskola profesionala zegoen han: egun erdia ikasten eta beste erdia lanean ematen zuten. Laborden ikasitakoak aipatzen ditu: aljebra, kimika, fisika, frantsesa... Eskola ona izatearen ospea zeukan Labordek.

7. Laborden bulegoan orduko ordenagailuekin lanean

- **Erref**: AND-008/013
- **Iraupena**: 0:02:56. **Hasi**: 00:27:14. **Bukatu**: 00:30:10
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Aparatuak, objektuak
- Ekonomia eta industria » Lantegiak

Laburpena:
17-18 urte zituela, bulegoan hasi zen lanean, eta ordutik erretiroa hartu arte bertan aritu izan da lanean. 60. hamarkadako ordenagailuak nolakoak ziren deskribatzen du.

8. Aurrerapenak pixkanaka sartzen

- **Erref**: AND-008/014
- **Iraupena**: 0:03:02. **Hasi**: 00:30:10. **Bukatu**: 00:33:12
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Garraioak » Autoak
- Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Argindarra eta ura
- Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Aparatuak, objektuak

Laburpena:
Lehenbiziko irratia nolakoa zen azaltzen du. 1964an ekarri zuten telebista eta 1969an kotxea. Asko erabili izan du kotxea. Garbigailua izan baino lehen, etxean eskuz garbitzen zuten arropa; ur beroa bazeukaten etxean eta lagunak etortzen zitzaizkien ur beroarekin dutxatzera.

9. Tabernako bi suak

- **Erref**: AND-008/015
- **Iraupena**: 0:01:41. **Hasi**: 00:33:12. **Bukatu**: 00:34:53
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Aparatuak, objektuak

Laburpena:
Tabernan bi su zeuzkaten: nolakoak ziren azaltzen du. Goizetan sua pizten zuenean, oso pozik jartzen zen ama.

10. Aste Santuan dirua biltzeko ohitura

- **Erref**: AND-008/017
- **Iraupena**: 0:02:24. **Hasi**: 00:37:55. **Bukatu**: 00:40:19
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Erlijioa » Ohiturak eta bizimodua » Eliza giroko ospakizunak » Aste Santua
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako kontuak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Ohiturak eta sinesmenak

Laburpena:
Aste Santuan lata batzuen barruan sua etxez etxe eramaten zuten, eta dirua ematen zieten horregatik. Lata haiek nola prestatzen zituzten azaltzen du.

11. Kobrea bildu eta saldu

- **Erref**: AND-008/018
- **Iraupena**: 0:01:12. **Hasi**: 00:40:19. **Bukatu**: 00:41:31
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako lanak

Laburpena:
Mutil koskorrak zirela, kobrea jaso eta saldu egiten zuten. Obratan bilatzen zuten kobrea.

12. Oria ibaia nola zaindu eta erabili izan den

- **Erref**: AND-008/021
- **Iraupena**: 0:02:23. **Hasi**: 00:42:47. **Bukatu**: 00:45:10
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kirola » Uretako kirolak
- Aisia » Jai-giroa » Herriko ospakizunak

Laburpena:
Santa Kruzak zirenean, Los Alegres jazbana etortzen zen, krosa egiten zen, batelak izaten ziren... Garai hartan, Oria ibaia oso zikina zegoen, xaboi-apar asko zegoen. Lehen edozer gauza botatzen zen ibaira. Batelak auzoen artean lehiatzen ziren.

13. Euskararekiko kontzientzia adinaren eta sexuaren arabera

- **Erref**: AND-008/025
- **Iraupena**: 0:01:24. **Hasi**: 00:47:48. **Bukatu**: 00:49:12

- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Euskara eta politika
- Euskara » Euskararekiko sentimendua

Laburpena:
Gaztetan, kuadrillan ez zuten euskaraz hitz egiten, baina orain bai. Gerra baino lehenago jaiotakoek euskaraz egiten zuten, baina ondorengoek ez. Neskek ez zuten euskaraz egin nahi izaten, hori makurkeria zela uste baitzuten.

14. Aitonak eta amonak elkar ezagutu zutenekoa

- **Erref**: AND-008/027
- **Iraupena**: 0:03:13. **Hasi**: 00:49:42. **Bukatu**: 00:52:55
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Aisia » Taberna giroa » Tabernak eta jatetxeak

Laburpena:
Amona Zizurkilgoa zen, eta jaso egin zuten Elizondo tabernan, familiarik ez baitzuen. Aitona nola ezagutu zuen azaltzen du. Aitonak jakin-min handia zuen burdindegiari lotutako kontuak ikasteko. Elizondo tabernan, bere familiako zenbat belaunaldi egon izan diren aipatzen du.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.
2026-11-11

CC-by-sa | **Ahotsak.eus**
Badihardugu Euskara Elkartea
Markeskua Jauregia, 20600 Eibar
943121775 - ahotsak@ahotsak.com